

Μισός αιώνας με φως και ύφασμα

 [kathimerini.gr/952433/gallery/politismos/eikastika/misos-aiwnas-me-fws-kai-yfasma](https://www.kathimerini.gr/952433/gallery/politismos/eikastika/misos-aiwnas-me-fws-kai-yfasma)

Τι σημαίνει να έχεις ένα βιογραφικό με περίπου 500 συνεργασίες στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στην όπερα, να έχεις επί μισόν αιώνα διαμορφώσει σκηνογραφικά και ενδυματολογικά δεκάδες παραστάσεις, δίνοντας τον τόνο «με φως και ύφασμα» στην ελληνική σκηνή; Ο Γιώργος Πάτσας δημιούργησε μια δική του, προσωπική, αντίληψη για τον χώρο, μια προσωπική γραφή, «κλείνοντας» στην ατμόσφαιρά της πολλές γενιές ηθοποιών και θεατών.

«Το σκηνικό πρέπει να αφηγείται, να συμπυκνώνει και να αφαιρεί. Να μην περιγράφει», έλεγε ο Γ. Πάτσας. «Πρέπει ακόμη να είναι σύγχρονο και να δείχνει το πρόσωπο της εποχής μας. Να προεκτείνει και να σχολιάζει – ειδικά όταν το έργο δεν αντέχει πια το βάρος της εποχής του. Σε κάθε σκηνικό που φτιάχνω προσπαθώ να (...) μιλήσω στον θεατή, όχι εικαστικά, όχι παραμορφωμένα, αλλά με τη μοναδική γλώσσα που δεν έχει αφανιστεί ακόμη από κάποια επεκτατικότητα: την ποίηση». Αυτό και έκανε συνεργαζόμενος με πολλούς σκηνοθέτες (Γιάννης Χουβαρδάς, Αντώνης Αντύπας, Λευτέρης Βογιατζής, Θόδωρος Τερζόπουλος, Θόδωρος Αγγελόπουλος κ.ά.).

Τρεις άνθρωποι, όμως, όπως είχε δηλώσει, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην καριέρα του: ο Γιώργος Κιτσόπουλος, παλιός διευθυντής του ΚΘΒΕ, ο Σπύρος Ευαγγελάτος (συνυπέγραψαν αλησμόνητες παραστάσεις στο Αμφι-Θέατρο), ήταν από τους στενότερους συνεργάτες του και ο Κυριαζής Χαρατσάρης, μορφή του θεάτρου της Θεσσαλονίκης.

Τον χαμηλότονο, παρά το καλλιτεχνικό του μέγεθος, ευγενή, ήπιο και ιδιαίτερα σεβαστό και αγαπητό στον θεατρικό κόσμο Γιώργο Πάτσα αποχαιρέτισαν η οικογένειά του, πλήθος φίλοι και γνωστοί, προχθές, στην αίθουσα πολιτικών εκδηλώσεων του Α΄ Νεκροταφείου Αθηνών.

Πέθανε σε ηλικία 74 ετών. Η τελευταία του δουλειά ήταν στο Εθνικό Θέατρο, η παράσταση «Ψηλά από τη γέφυρα» που σκηνοθέτησε η σύζυγός του Νικαίτη Κοντούρη.

Από την ιστορική παράσταση των «Περσών» του Εθνικού Θεάτρου, σε σκηνοθεσία Λευτέρη Βογιατζή, στην Επίδαυρο (1999).

Το υλικό που χαρακτήρισε σκηνογραφικά τον Γιώργο Πάτσα ήταν το πανί ή μάλλον τα πανιά. «Μια γραφή με ύφασμα», όπως επισημαίνει η θεατρολόγος και κριτικός Ελένη Βαροπούλου. «Το ύφασμα, ζωντανό, με κίνηση στοιχείο, γίνεται προέκταση του σώματος. (...) Μερικές φορές σώματα και κεφάλια τυλιγμένα σε γάζες, έτσι ώστε να θυμίζουν Φαγιούμ, μοιάζουν να έρχονται από εξωπραγματικούς κόσμους κι από το βασίλειο των φαντασμάτων, μοιάζουν επίσης να ξέφυγαν από κάποιο τελετουργικό». Είτε σκηνογραφούσε για το αρχαίο δράμα σε ανοιχτούς χώρους είτε σε μικρά θέατρα, ο Γ. Πάτσας με μαγικό τρόπο έλυne προβλήματα, «πλάθοντας τόπους σε ελάχιστα τετραγωνικά και στήνοντας ποιητικές μικρογραφίες του μεγάλου, με το ελάχιστο».

Υποστήριζε την άποψη-ορισμό του Στρίντμπεργκ ότι «για ένα έργο φτάνει ένα τραπέζι, δύο καρέκλες και το πάθος». Και επαύξανε: «Το σίγουρο είναι πως αυτό που μένει απ' έξω είναι η περιγραφικότητα, το περιπτώ». Προσδιόριζε τις εικαστικές καταβολές του στον υπερρεαλισμό: «Τα έργα του Φράνσις Μπέικον στη ζωγραφική. Αυτό το πέταγμα έξω από την πραγματικότητα, που δεν έχει λογική εξήγηση, που προκύπτει στη δουλειά σου από άγνωστους ακόμη και σ' εσένα συνειρμούς. (...) Το θέατρο, εξάλλου, είναι ένας χώρος που εμπειριέχει τον υπερρεαλισμό. Δεν είναι μια φωτογραφική απεικόνιση, αλλά μια αυθαίρετη κατασκευή και, κατά συνέπεια, αφήνει ελεύθερους τους καλλιτέχνες να φθάσουν ακόμη και σε ακραίες λύσεις, χωρίς να προδώσουν τον συγγραφέα».

Ο Γιώργος Πάτσας είχε αποσπάσει πολλά διεθνή βραβεία και διακρίσεις για τη δουλειά του. Είχε συνεργαστεί και με θέατρα του εξωτερικού.

Αφήνει πίσω του μια μεγάλη κόρη (από τον γάμο του με τη δημοσιογράφο Μαλβίνα Κάραλη) κι ένα γιο (από τον δεύτερο γάμο του με τη Νικαίτη Κοντούρη). Αφήνει πίσω του και το ίχνος ενός ανθρώπου με ανοιχτές κεραίες, αφοσιωμένου θεατρανθρώπου και υποδειγματικού συνεργάτη. Ο Γ. Πάτσας δεν απέρριπτε τίποτα εύκολα, ούτε έκρινε αβασάνιστα. Ήξερε ότι μέσα στα νέα ρεύματα «μπορεί να υπάρχει ο σπόρος του καινούργιου». «Προσπαθώ», έλεγε, «να είμαι παρθένος σε ό,τι βλέπω. Δεν είναι εύκολο, αλλά το προσπαθώ όσο μπορώ».

* Στοιχεία αντλήθηκαν από το εξαιρετικό λεύκωμα: «Γιώργος Πάτσας. Ο ήχος του άδειου χώρου. Σκηνογραφίες 1965-2005» (εκδ. Ergo).